

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגיות, אגף שפות, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי
המנהל הפדגוגי, אגף א לחינוך יסודי

כותבים היסטוריה

תוכנית פדגוגית לשבעה באוקטובר

לכיתות א-ו

תשפ"ה

יוזמה והובלת התוכנית: ד"ר לימור קולן, מנהלת תחום דעת עברית בגיל הרך וביסודי

פיתוח התוכנית:

ד"ר לימור קולן, מנהלת תחום דעת עברית בגיל הרך וביסודי

ד"ר בתיה אפלפלד, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית,

אגף שפות

שותפים לפיתוח: צוות האגף לחינוך יסודי, המנהל הפדגוגי

יעוץ פדגוגי:

שרית תורג'מן יפה, מרכזת SEL בתחומי הדעת, אגף שפ"י והמזכירות הפדגוגית

ד"ר אפרת קוצר, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית,

אגף שפות

קראו והאירו:

ד"ר בועז ברונשטיין, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

ליבנת בביוף, מדריכה מחוזית, מחוז תל-אביב

ערכת לשון: ד"ר אנה ענבר, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות

הפדגוגית, אגף שפות

עיצוב גרפי: קטיה פובזנר, עיצוב בחינוך

צילום: קטרינה קצן

תודות: תודה לכל התלמידות והתלמידים ששיתפו אותנו בטקסטים שכתבו ובציורים שציירו. תודה לבתי הספר על שעודדו את התלמידים להביע את עצמה בכתיבה ובציור ועל השיתוף בחומרים: בי"ס שבילי בצוותא בחריש, בי"ס עלומים בקרית אונו, בי"ס גלילות בנשר, בי"ס קשת בירושלים, בי"ס גולן ברמת השרון, בי"ס ניצנים ברמת-גן, בי"ס בית יגאל אלון בקיבוץ גינוסר, בי"ס הדר בכפר יונה.

נותבים היסטוריה

מורות ומורים יקרים,

בימים אלו אנו מציינים שנה לאירועי שבעה באוקטובר 2023 ולפרוץ מלחמת "חרבות ברזל". בחודשים הראשונים למלחמה, יזם האגף לחינוך יסודי במשרד החינוך את מיזם "נותבים היסטוריה", ובו תעדו ילדים, צוותי חינוך והורים מרחבי הארץ את חוויותיהם מפרוץ המלחמה בכתב, בציור באמצעים דיגיטליים מגוונים. מאות יצירות נאספו מן המחוזות השונים והועברו לספרייה הלאומית בירושלים. יצירות אלה יוצרות פסיפס ייחודי של מאורע היסטורי בעת התרחשותו. מעניינים במיוחד הם סיפוריהם האישיים של תלמידי בית הספר היסודי החושפים כיצד הילדים תפסו וחוו את ההתרחשויות.

התוכנית הפדגוגית בשיעורי השפה והחינוך הלשוני בימי הציון לאירועי שבעה באוקטובר נועדה להעניק לכם, המורים, כלים לניהול השיח עם התלמידים סביב התכנים הקשים, העולים בתקופה מורכבת זו, באופן רגיש ותואם גיל¹. יש חשיבות לכך שתינתן לתלמידים הזדמנות לבטא מנעד רחב של רגשות במרחב שיח מוגן ובנוכחות מבוגר משמעותי. כמו כן יש חשיבות לאפשר הזדמנויות מגוונות לשיח ולהבעה, ולא להסתפק בפעילות חד-פעמית סביב אירועי שבעה באוקטובר.

התוכנית הפדגוגית מבוססת על קריאה שיתופית ואישית של טקסטים מתוך המיזם "נותבים היסטוריה". ליקטנו טקסטים שנכתבו וצוירו בידי ילדים מאזורים שונים בארץ בסמוך לפרוץ המלחמה ובחודשים שלאחר מכן. בין הפריטים שלוקטו ואוגדו יחד, הרהורים, סיפורים אישיים, ציורים ועדויות אישיות. הטקסטים והציורים מקוריים ופורסמו על דעתם של התלמידים והוריהם ובאישורם. נערכו בטקסטים כמה שינויים והתאמות: הושמטו קטעים שבהם יש תיאורים קשים מדי לקריאה ותוקנו שגיאות הכתיב.

הפריטים בקובץ הם מסגרת ההתייחסות לשיח הכיתתי. השיח יתמקד בנרטיבים העולים מהטקסטים ומהציורים. הפעילויות בקובץ לתלמיד מזמנות תגובה בשיח, בכתיבה וביצירה. בהצעות לפעילויות הודגשו בעיקר נקודות האור העולות מן היצירות מבלי להתעלם מהתכנים הקשים המובעים בהם. ההתייחסות ליצירות מאפשרת התבוננות על

---

¹ הנחיות לשיח חינוכי עם תלמידים סביב אירועי שבעה באוקטובר נמצאות באתר שפ"י.

ציר הזמן – התבוננות על מה שהיה, התבוננות על מה שעכשיו והתבוננות קדימה בתקווה. פרספקטיבת הזמן מאפשרת לנו לזהות שינוי ולחוש בו ולחוות תנועה והתפתחות במקום תקיעות. ההתבוננות על עצמנו כפרטים וכחברה בציר הזמן תתמקד בזיהוי הכוחות, מנגנוני החוסן, הנתינה, החסד וההכרה בטוב.

עקרונות התוכנית

- כאשר מנהלים שיח בכיתה הנוגע בנושאים רגישים וכואבים, חשוב ליצור מסגרת להתייחסות. כך נוכל למקד את השיח ולמנוע הצפה של תוכן. הטקסטים שלוקטו מהווים את המצע להתייחסות בשיח הנוגע לאירועי שבעה באוקטובר ולאופן שבו המלחמה טלטלה את חיינו. הנרטיבים נבחרו בקפידה והותאמו לגיל התלמידים. הטקסטים שנבחרו מרוככים, עם זאת הם אינם מתחמקים מהתייחסות לתכנים הקשים המעסיקים את התלמידים.
- הנחת היסוד היא שתלמידים יוכלו להתחבר לסיפורים ולעדויות שנכתבו וצוירו בידי ילדות וילדים בני גילם, ולמצוא בהם עניין. ייתכן שהתלמידים יחוו שהסיפורים והעדויות מהדהדים להם חוויה אישית ומבטאים את סיפוריהם האישיים. הסיפורים והעדויות נכתבו בגוף ראשון, ולכן הם יוצרים ממד של קרבה לילדה או לילד שכתבו אותם וכן מרחב להזדהות.
- הציורים שנבחרו מציגים נקודת מבט ייחודית ושונה. לחלק מן הציורים מצורף תיאור והסבר מתוך דברי הילדים שציירו אותם. הציורים משקפים נקודת מבט אופטימית ומפיחים תקווה. התכנים שהביאו את התלמידים לצייר את הציורים אינם תמיד מפורשים בציור, ולכן נותר מרחב לפרשנות וליצירת נרטיבים אישיים.
- קריאה משותפת של עדויות וסיפורים עשויה לעודד את התלמידים להביע את עצמם בכתיבה ובציור. ביטוי אישי בציור ובכתיבה מסייע לעבד את האירועים הקשים שהתלמידים חווים תקופה ממושכת.
- לצד הכאב והקושי מתוארים בכל היצירות והסיפורים האישיים דרכי התמודדות, עשייה משמעותית ונקודת מבט אופטימית. חשוב להדגיש ולהבליט זאת במהלך השיח בכיתה. שיח מסוג זה תורם לחיזוק תחושת החוסן האישי והקהילתי. לכן מומלץ שהשיח

- המלווה את הקריאה של הטקסטים יעסוק תחילה בנרטיבים שעולים מהם, לאחר מכן במתן משמעות אישית, ולבסוף בזיהוי נקודות אור ומסרים של תקווה.
- בסיפורים רבים כתבו הילדים על עזרה שקיבלו מבני המשפחה, מהחברים ומהקהילה. כדאי להדגיש לתלמידים שהם אינם לבד, וכי יש חשיבות בפנייה לעזרה מבן משפחה, חבר או חברה, מורה או מבוגר משמעותי.
  - רצוי שלא לדחוס תכנים רבים ולא לעסוק ביותר מטקסט אחד בכל מפגש. יש לתהלך את המפגש בנחת ולשהות בטקסט שנבחר לקריאה. יש לאפשר לתלמידים זמן להרהור, לעיבוד ולתגובה. אפשר לחזור אל הקובץ עם לקט היצירות בהזדמנויות שונות אם תמצאו בכך צורך.
  - יש להפעיל שיקול דעת בבחירת הטקסט המובא לכיתה והפעילות שבעקבותיו. יש להתאים את הפעילות לכיתה ולמאפייניה.
- שימו לב! אם אחד הטקסטים הוא של תלמידה או תלמיד שלכם, יש לשוחח איתם ולקבל את אישורם לקריאת הטקסט בכיתה. אמרו להם שהטקסט שכתבו או ציירו נבחר לתוכנית הלמידה, וכי במהלך השיעור נקרא יחד את הטקסט או נתבונן יחד בציור שציירו שלהם, ולשם כך אתם מבקשים את רשותם. אם הם מרגישים לא בנוח, יש לבחור טקסט אחר מתוך הקובץ.**
- **דגשים לחינוך הממלכתי-דתי:** כאשר משוחחים עם התלמידים, רצוי להדגיש את כוחה של התפילה ואת היותנו חוליה בשרשרת הדורות. כאנשים מאמינים, נזכיר לתלמידים שאנו מאמינים שהכל מנוהל על-ידי הקב"ה; אמונה זו יכולה לחזק ולנחם אותנו בעתות משבר. בנוסף, כדאי לדבר על חשיבותן של אחדות וערבות הדדית בבית הספר, בקהילה שלנו, בחברה הישראלית ובעם היהודי כולו, כאן ובתפוצות.
  - אם יש בכיתה תלמידים במעגלי פגיעה, יש להתייעץ עם היועצת לפני תחילת הפעילות.
  - אם התלמידים מגלים קושי או מצוקה, יש לקיים שיח חינוכי-מקצועי עם המחנכת והיועצת.
  - אפשר ורצוי ליצור לקט של טקסטים וציורים ביוזמה כיתתית ובית-ספרית שיהפכו מסגרת להתייחסות. אם תבחרו לעשות זאת, יש לקבל את הסכמתם של התלמידים לפרסום הכתבים והציורים האישיים.

הנחיות דידיקטיות ופסיכו־פדגוגיות

☞ אתם מוזמנים לבחור את התיעודים המתאימים לתלמידיכם מתוך הקובץ לתלמיד.
☞ יש להדפיס את הטקסט הנבחר ואת המכתב לתלמידים (מכתב לתלמידים בעמודים 10-9; טקסטים ופעילויות לתלמידים בעמודים 11-29).
☞ לצד האיור מוצג קוד QR (ברקוד). התלמידים יכולים לסרוק אותו כדי לצפות בציור.
☞ האיורים נגישים לכם ב**מצגת**. כך תוכלו להציגם בצבעים המקוריים שלהם.

קריאת הטקסט

אנו ממליצות לקרוא יחד עם התלמידים את הטקסט שנבחר, ולאחר מכן לאפשר להם לקרוא אותו שוב בקריאה אישית דמומה. לחלופין, אפשר לתת לתלמידים לקרוא את הטקסט בקריאה אישית תחילה, ולאחר מכן להקריא את הטקסט בפני התלמידים בקולכם שלכם.

ניהול השיח

אחרי הקריאה בקשו מהתלמידים להגיב בחופשיות. אפשר לשאול אילו מחשבות ורגשות עלו בהם, האם היה צירוף מילים או משפט מסוים שעורר את תשומת ליבם ולקיים שיח בכיתה. לחלופין, ניתן לקיים שיח מובנה יותר בעזרת השאלות המוצעות ליד כל טקסט או יצירה.

ייתכן שהסיפורים האישיים שהתלמידים יקראו יעודדו אותם לשתף מהידע ומהחוויות האישיות שהם עברו. שיתוף זה יכול להציף ולהעלות נושאים המתרחקים מהמיקוד שיצרנו. עם זאת השיתוף יכול להיות מרגש ומשמעותי לתלמידים.

חשוב לנהל את השיח באופן רגיש ומתחשב² – אפשר למסגר את השיח ולמקד אותו בסיפור שקראו, ואפשר לצאת מהסיפור שקראו לסיפורים האישיים שהתלמידים משתפים. אין הכרח להספיק לשוחח בהרחבה על כל סיפור וסיפור של התלמידים או

---

² הנחיות לשיח חינוכי עם תלמידים סביב אירועי שבעה באוקטובר נמצאות באתר שפ"י.

להגיע למיצוי מלא באותו הרגע. חשוב להקפיד שהובלת השיח מהטקסט החוצה אל סיפורי התלמידים תחזור בסיום השיח פנימה אל הטקסט שהיווה את נקודת המוצא לשיח. התמקדות בסיפור שהתלמידים קראו תאפשר מידה של הרחקה ותמנע הצפה של תכנים ופרטי מידע שיכולים להיות קשים להכלה ולהבנה.

אפשר לשאול: מי כתב את הסיפור האישי הזה? איפה הוא גר? מה קרה לו? מה הוא ראה או חווה? כיצד הוא מתמודד? מה הוא עשה? מי עזר לו? מה הייתם רוצים לומר או לאחל לו?

אפשר לזהות בסיפור נרטיב ולדבר עליו באופן עקרוני וכללי יותר. למשל: הילד מספר שהם נאלצו לעזוב את הבית ולעבור לגור במלון. הם עוברים ממלון למלון ולבסוף בוחרים מקום להשתקע בו. מה הופך מקום לבית? איך אתם מרגישים כשאתם בבית? באילו נסיבות אנו נאלצים לעזוב את הבית? מה ניתן לעשות כדי להרגיש בנוח במקום שבו אני נמצא? מה אני יכול לעשות כדי להרגיש "בבית"?

הילד בסיפור מספר שהוא מתגעגע לחדר שלו ולבית שלו. הוא גם מספר על דברים שעוזרים לו להתגבר על הגעגוע ועל העצב. מהם אותם הדברים? (משפחה, חברים, הסחות דעת ועוד). תוכלו להציע לו רעיונות נוספים שיעזרו לו? מה מסייע לכם להתמודד עם תחושות של געגוע ועצב?

הוראה בקבוצה קטנה

רצוי לנהל את הפעילויות בקבוצות קטנות. בקבוצה קטנה ניתן לאפשר לכל התלמידים מרחב לביטוי. התלמידים יכולים לחוש יותר בנוח לשתף, להגיב ולקחת חלק פעיל בשיח. המורה יכול להיות יותר קשוב, להגיב למבעים האישיים שעולים בשיח ולהבחין בתחושת אי־נוחות שהוא מזהה בקרב תלמידיו ולהגיב לה.

רצוי שבקבוצה הקטנה ישבו תלמידים לצד חבריהם הקרובים, כך שהרכב הקבוצה יאפשר הרגשה נוחה לשיתוף ולביטוי.

הבעה אישית בכתיבה וביצירה

הזמינו את התלמידים להביע את עצמם בכתיבה וביצירה. ההזמנה לכתיבה יכולה להיות בתגובה לסיפור שקראו או בכתיבת הסיפור האישי שלהם. אפשר להזמין את התלמידים להביע את עצמם במגוון דרכים יצירתיות בצילום, בהקלטה ובאמצעות ציור וחומרי יצירה. אפשר להציע לתלמידים היגדים שיוכלו להמשיך ולהשלים אותם. דוגמאות להיגדים:

- כשקראתי את הסיפור הרגשתי...
- רציתי לומר לגיבור הסיפור ש...
- זה הזכיר לי ש...
- אני רוצה לאחל ש..
- התקווה שלי היא...
- אני מאמין ש...

שיתוף ביצירות האישיות

הזמינו את התלמידים לשותף זה את זה בסיפורים שכתבו וביצירות שיצרו. אפשר לעשות זאת בקבוצה קטנה או בהרכבים חברתיים. אפשר ליצור אסופה של טקסטים שהתלמידים כתבו ולהפוך אותם למסגרת התייחסות במפגשים הבאים. חשוב לקבל את הסכמתם של התלמידים לכך.

הצעה לניהול המפגשים

קריאה של הטקסט הנבחר	
הצעה א	הצעה ב
1. קריאה דמומה של הטקסט הנבחר	1. התכנסות בקבוצה הקטנה
2. התכנסות בקבוצה הקטנה	2. הקראה של הטקסט הנבחר על-ידי המורה
3. הקראה חוזרת של הטקסט על-ידי המורה	3. קריאה דמומה של הטקסט
הזמנה לשיח	
הזמנה להבעה בכתיבה וביצירה	
התכנסות לשיתוף בקבוצה הקטנה או בהרכב חברי	

אנו מקוות שהקריאה של היצירות תעודד את התלמידים להעלות על הכתב את סיפוריהם האישיים ולתרום לאוסף ההולך וגדל ולתיעוד בספרייה הלאומית. התוכנית 'כותבים היסטוריה' מזמנת מבט קרוב ומוגן למאורעות ולמתעדים, ולא מבט מרוחק של היסטוריון חיצוני. היא מזמינה מעורבות באירועי השעה ותחושת שייכות. היא מאפשרת לנו לפגוש את כותבי ההיסטוריה וגם להשתייך לכותביה הפעילים. אתם מוזמנים לשלוח אלינו את הסיפורים ואת הציורים של התלמידים. אפשר לשלוח למדריכה המחוזית את החומרים בצירוף פרטים אישיים, אישור והסכמת הורים לשיתוף בחומרים.

[שאלון הסכמת הורים](#)

כותבים היסטוריה

תלמידים יקרים,

בשנה החולפת ביזמה (יוזמה) של משרד החינוך שנקראת "כותבים היסטוריה", אלפי תלמידים מרחבי הארץ תעדו את חוויותיהם ואת תחושותיהם בזמן המלחמה. הם כתבו חבורים קצרים וספורים והיו שבחרו לכתב שיר או מכתב (כי לפעמים קל יותר להתבטא כשכותבים למישהו). בהסכמת התלמידים התעודים שלהם העברו לספריה הלאומית של ישראל.

הספריה הלאומית אחראית על שמירת האוצרות המדפסים של מדינת ישראל ושל העם היהודי. מדבר בספריה גדולה ומרשימה, המכילה ארבעה מיליון (!) ספרים וכן כתבי עת, עתונים, כתבי יד, מפות, צלומים, כרזות וחקרים נוספים. בספריה יש אולמות קריאה יפים ומרווחים ומתקימות בה מגון פעילויות – תערוכות, סיורים, הרצאות, הופעות ועוד. ממלץ לבקר בה ולהתרשם ממשכנה החדש בירושלים.

סרקו את הקודר (הברקוד QR)
לצפייה בסרטון הכרות עם הספריה הלאומית.

שאלה למחשבה

מדוע לדעתכם החלט לשמר בספריה הלאומית את התעודים שכתבו ילדי ישראל?

כזמן האלחמיה?

בְּעִמּוּדֵי הַבָּאִים תּוּכְלוּ לִקְרֹא עֲדוּת וְסִפּוּרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ בַשָּׁנָה הַחוֹלֶפֶת עַל־יְדֵי
יְלָדִים בְּנֵי גִילְכֶם. כָּל אֶחָד מֵאַתְּנוּ חוֹוֶה אַחֲרֵת אֶת הַמְּלַחְמָה אַחֲרֵת, בְּהִתְאֵם
לְמָקוֹם שֶׁבוּ הוּא גָר וְלִנְסֻבוֹת חַיָּיו. בְּלֶקֶט שֶׁלִּפְנֵיכֶם יֵשׁ טֶקְסְטִים שֶׁנִּכְתְּבוּ עַל יְדֵי
יְלָדִים שְׂגָרִים בְּיִשׁוּבֵי שׁוֹנִים בְּאֶרֶץ, מְצַפּוֹן וְעַד דָּרוֹם.

הזכרון הראשון שלי מהמלחמה

נווה, תלמיד כיתה ה', חריש

זה היה יום שבת של שמחת תורה רגיל. אני והאחים שלי התארגנו לתפלה. אבא שלי כבר היה מוכן לתפלה והוא אמר לאחים שלי להוציא את הכלבה שלנו לזולה לטיול קצר. האחים שלי הלכו ואחרי שתי דקות הם חזרו. אני ואבא שלי שאלנו אותם למה הם חזרו. הם אמרו שמישהו עבר עם מכונית ואמר להם "ילדים, ילדים, רוצו לבתים מסכן להיות בחוץ". ואז שאלנו שכנים (לא שומרי שבת) מה קרה והם אמרו לנו שהתחילה מלחמה. וכששמעתי את זה פחדתי ממש, הייתי מבלבב והרגשתי מוזר מאוד. בינתיים התקשרו לאבא שלי וזמנו אותו למלואים. בלי יותר מדי מלים, שם מדים וטס למלואים.

שבועים לאחר תחלת המלחמה – זה היה עוד לילה שאבא שלי היה במלואים ואני הייתי במטה ואמא שלי הייתה במטה שלה ודברה עם אבא שלי בטלפון, אבא שלי אמר לה שתפתח למשלוח שולו את הדלת, אז אמא שלי אמרה לי לפתח למשלוח את הדלת. הלכתי עיף לדלת, פתחתי וראיתי את אבא שלי. צעקתי לאמא שלי "אבא הגיע!!! אבא הגיע!!!". אמא שלי רצה לדלת וראתה את אבא שלי. וזה היה מאוד מרגש.

הזמנה לשיח

✦ כיצד נודע לכם שפרצה מלחמה? כיצד הגבתם?

נווה מספר שהוא פחד והרגיש מבלבל ומוזר.

✦ מה עוזר לכם כשאתם מרגישים רגשות כאלה?

אבא של נווה הפתיע ורגש את המשפחה.

✦ האם אתם יכולים להזכר בהפתעה נעימה או בחוויה מרגשת

שהייתה לכם בשנה החולפת?

הזמנה לכתיבה

כתבו ספור על הפתעה משמחת.

צִיָּרָה: ענהאל, תלמידת כֶּתֶה ד, נָשֶׁר

סֶרְקוּ לְצִפְיָה בְּצִיּוֹר

ענהאל כֶּתֶבָה:

"צִיּוֹרֵי חַיִּים שְׂמוּרִים עִינֵנו. חֲשַׁבְתִּי אֶל הַגְּאוּוֹה

שֶׁהֵנִצְחֹן בְּאַחֲמָה יִבְיֵאֵנוּ".

הזמנה לשיח

התבוננו בצ'יור של ענהאל ולאחר מכן קראו את מה שהיא כתבה על הצ'יור שצ'ירה.

✦ תארו מה אתם רואים.

✦ בצ'יור פרטים רבים. כל פרט מסמל רעיון כלשהו.

מהם, לדעתכם, הרעיונות שבאים לידי ביטוי בצ'יור?

✦ בצ'יור אפשר לראות שמוש בצבעים מסימים.

מדוע, לדעתכם, היא בחרה דוקא בצבעים אלה?

הזמנה להבעה ביצירה

✦ בחרו נושא שמעסיק אתכם. הוא יכול להיות קשור אליכם באופן אישי או לכלנו כחברה.

✦ צרו יצירה המבטאת את הנושא שבחרתם.

שימו לב לפרטים שבאמצעותם תבטאו אותו.

✦ אפשר לעשות זאת בצ'יור או בקולז' - יצירה המרכיבת מצרופ של תמונות או פריטים.

✦ האם תרצו לתת שם ליצירה שלכם? מהו?

✦ אל תשכחו לחתום את שמכם על היצירה.

שבִּעָה בְּאוֹקְטוֹבֶר

הודיה, תלמידת כיתה ד, רמת השרון

הַשְּׁמֵשׁ זָרְחָה

צָבַע אָדָם נִשְׁמַע

הַשְּׁמַיִם הִתְמַלְאוּ בְּעֵשֶׁן

הַחַיּוֹת בְּרָחוּ מִכָּאן

הַמְּשַׁפָּחָה נִמְצְאָתָּ יַחְדָּו

הָאֲנָשִׁים עוֹזְרִים

הַחִילִים שׁוֹמְרִים

הַצְּמָחִים פּוֹרְחִים

מָחַר יִהְיֶה יוֹם חֲדָשׁ

הַשְּׁלוֹם יִרְגֵשׁ חֲזָק

הַתְּקוּהָ נִמְצְאָתָּ כָּאן

כְּלָנוּ נִתְאַחַד יַחְדָּו

עִם יִשְׂרָאֵל חַי

הזמנה לשיח

קראו שוב את השיר שהודייה כתבה.

הודייה אומרת: "**התקוה נמצאת כאן**".

✦ למה היא מתכוננת?

✦ מה מעורר בה תחושה של תקוה?

הודייה אומרת: "**כלנו נתאחד יחדו**".

✦ למה היא מתכוננת?

תקוה היא צפייה שדבר טוב יקרה וש אפשר להשיגו.

הצפייה מבטאת גם תחושה וגם אמונה שדבר טוב יקרה.

הטוב לא רק מחכה לנו, בכווננו להשיגו.

✦ הדגישו במדגש (מרקר) את כל הבטויים בשיר המביעים

תקוה.

✦ מבין המשפטים שהדגשתי, הקיפו בעגול משפט אחד שעוזר

גם לכם לחוש תקוה.

✦ מה עוד עוזר לכם לחוש תקוה?

כעת, חשבו על עצמכם:

✦ אילו דברים טובים כבר קורים לכם?

✦ אילו דברים טובים הייתם רוצים שיקרו?

✦ מה יכול לעזור לכם להשיג את הדברים הטובים שאתם רוצים?

להפליג בדמיון

הניחו את הראש על השלחן, עצמו עינים.

דמינו דברים נעימים – זה יכול להיות מפגש עם חברים, ים,

פרחים, מפגש משפחתי, ארוחה משפחתית, מלה טובה,

השג חדש ועוד.

הזכרו בתחושות שדברים אלה מעוררים בכם.

חשבו על שמחה, על חיוך.

פקחו את העינים, הזכרו בדברים הנעימים שדמינתם.

בחרו דבר וצירו אותו. הביאו לידי בטוי תחושות של רגע,

שמחה, אשר ותקוה.

איך תעשו זאת?

שירת האזעקה

גלי, תלמידת כיתה ד, ירושלים

גלים יורדים וגלים עולים של רעש ומהומת אלהים.
כשנשמעת אזעקה בלבי יש צעקה. החברה – מצרך נחוץ
לי ולכל מי שבחוץ. צפוף אבל מוגן, הגוף מאבן.
בתוכי הרגשות מתערבבים, עד שהצופרים נכבים.
רעש עמום של פיצוץ במרחק מעביר בי זרם של רגש חזק.

הזמנה לשיר

קראו שוב את השיר 'שירת האזעקה'.

✦ גלי כותבת על מה שקורה בזמן האזעקה. מה היא מתארת?

✦ גלי כותבת שבזמן אזעקה "חברה היא מצרך נחוץ".

למה היא מתכוונת?

✦ חשבו על האנשים התומכים בכם במצבים של קשי.

הזמנה ליצירה

קראו שוב את השיר שגלי כתבה.

נסו לאיר את השיר.

צִיָּרָה: ענהאל, תלמידת פתהו, כפר יונה

סרקו לצפייה בציור

ענהאל כתבה:

"צִיָּרִיתִי יֹדֵדָה עִם בֹּזְעוֹת סִבּוֹן בְּעִינַיִם עֲצוּמוֹת. בְּצִיּוֹר שְׁלִי מִתְנַאֵר רוֹגֵעַ
וּזְדוּקְשִׁיּוֹת. דְּמִינִיתִי אֶת הַמִּצְבֵּק בַּמְדִּינָה וְעַל מֵה שְׁאִין בַּמְדִּינָה. דְּמִינִיתִי אֶת
עֲצָמִי בְּצִיּוֹר הַלָּה. חֲשַׁבְתִּי כִּאִילוֹ אֵיךְ שִׁם בַּמְקוֹמָה מְנַפֶּחֶת בֹּזְעוֹת סִבּוֹן.
בְּעִינַיִם עֲצוּמוֹת. הַעִינַיִם הַעֲצוּמוֹת מִסְמָלוֹת אֶת הַרוֹגֵעַ וְהַשְׁלוּוָה. בְּלֹאן
שְׂבִירִיתִי הַרְגַּשְׁתִּי שְׁלוּוָה, רוֹגֵעַ וּזְדוּקְשִׁיּוֹת!"

הזמנה לשיח

התבוננו בצויר של ענהאל ולאחר מכן קראו את מה שהיא כתבה על הצויר שצירה.

ענהאל חשבה על רגע, שלוח וּחפּשיות.

✦ כיצד היא נתנה בטוי לתחושות הללו בצויר שלה?

✦ התייחסו לאפן שבו הדמות מצירת, למה שהיא עושה,

לבחירת הצבעים.

✦ על מה, לדעתכם, הדמות בצויר חושבת?

✦ האם גם אתם מרגישים שצויר ויצירה בחמר גורמים לכם

תחושה של רגע ושלוה?

הזמנה ליצירה

חשבו על היום שאחרי המלחמה, חשבו על דברים שגורמים

לכם להרגיש רגע, שלוח וּחפּש.

צירו צויר שמבטא תחושות אלה.

להפליג בדמיון

הניחו את הראש על השלחן, עצמו את העיניים.
דמינו שאתם מפריחים בועות סבון, בועות הסבון אוֹפְפוֹת
אתכם, העיניים שלכם עצומות ואתם מתמסרים לרגע.
תחושה של שלווה ורגע ממלאת אתכם.
דמינו שאתם פוקחים את העיניים ואתם ממשיכים להחזיק
בתחושה של שלווה ורגע.
אתם חפשיים לעשות רק דברים שנעימים לכם ומנסים לשמור
על התחושה הזו לאורך כל היום.
אלו דברים הייתם בוחרים לעשות?

כתבו דברים נעימים
שהייתם רוצים לעשות.

המלחמה הגדולה

איתי, תלמיד כיתה ד, רמת גן

שמי איתי ואני תלמיד כיתה ד [...]. רציתי לשתף באיך אני חווה את תקופת המלחמה כיון שאני מאוד אוהב היסטוריה ואני מרגיש שאני בעצמי חי בתקופה מעניינת היסטורית. חשוב לי שעוד כמה שנים כשילדים אחרים ירצו לשמע על מה היה בתקופה הזאת, הם יוכלו לשמע על זה מנקדת מבט של ילד כמוני.

ב-7.10.23 קמתי בבקר שבת מקדם מאוד לרעש האזעקה. רצתי לממ"ד יחד עם המשפחה שלי. זה היה יום ההלדת של אמיי!!! לא חשבתי שככה נפתח את היום והפתענו מאוד. נשארנו בממ"ד לזמן מה. כשיצאנו מהממ"ד ההורים היו מטרדים מאוד, אני צפיתי בטלוויזיה ולא הרגשתי שקורה משהו מיחד. פתאום שמתי לב שאמא שלי יוצאת כמה פעמים מהבית, לשכנה שלנו, מירי. הרגשתי שמהו מתרחש, נסיתי להאזין והבנתי שהבן שלה עדו צריך ללכת עכשו לצבא. אחרי כמה זמן, השכנה דפקה בדלת של הבית שלנו וראיתי שהיא בוכה. היא ספרה שעדו נפצע ואמא נסתה להרגיע אותה ולעזר לה לארז תיק לבית החולים. פעם ראשונה ששמעתי על מישהו קרוב שנפצע בצבא ופחדתי מאוד.

בהתחלה לא הבנתי שמדבר במלחמה, חשבתי שזה מבצע. כשהורים שלי גלו לי שפרצה מלחמה נבהלתי, כי מעולם לא פרצה מלחמה בחיים שלי.

מאותו יום ישנו ביחד, אני והאחים שלי בממ"ד, שזה החדר משחקים שלנו, על מזרנים. זה היה דוקא די נחמד לישן עם האחים [...].

נשאֵרנו כִּמָּה יָמִים בְּבֵית בְּלִי לְצֵאת. שְׁחַקְנוּ הַרְבֵּה, הִשְׁתַּמְשַׁתִּי בְּדָס (סוג של חֹמֶר) וַיִּצְרַתִּי כּוֹסוֹת, קָרַאתִי סְפָרִים, רָאִיתִי טְלוֹיזִיָּה וְגַם עֲצַבְנָתִי אֶת אָחִי, בְּעֵקֶר כְּשֶׁהָיָה לִי מִשְׁעָמָם.

לְקַח הַרְבֵּה זְמַן עַד שְׁחֲזַרְנוּ לְלַמֵּד בְּזוּם וְעוֹד יוֹתֵר זְמַן עַד שְׁחֲזַרְנוּ לְלַמֵּד בְּבֵית הַסֵּפֶר. זֶה מִמֶּשׁ הַפְּרִיעַ לִי. אֲנִי לֹא אוֹהֵב לְלַמֵּד בְּזוּם וּמַעְדִּיף לְהַפְגִּישׁ עִם הַחֲבֵרִים.

עֵבֶר כְּבֵר הַרְבֵּה זְמַן מֵאִז שֶׁהִמְלַחְמָה הִתְחִילָה. יֵשׁ יָמִים שָׁאֲנִי אֶפְלוּ שׁוֹכֵחַ שְׁאֲנִחְנוּ עֲדִין בְּמִלְחָמָה. אֲנִי נֹזְכֵר בְּזֶה כְּשֶׁאֲנִי פּוֹגֵשׁ אֶת עֵדוֹ הַשָּׂכֵן שְׁלִי שֶׁנִּפְצַע אוֹ כְּשֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ חֲדָשׁוֹת כְּשֶׁאֲמֵא וְאֲבֵא לֹא שָׁמִים לֵב שְׁאֲנִי מֵאֲזִין. אֲנִי דוֹאֵג מְאֹד לְחֻטּוֹפִים כִּי אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ מָה קוֹרָה אִתָּם וְאִם מִתְנַהֲגִים אֲלֵיהֶם בְּכַבּוֹד.

אֲנִי מֵאֲמִין בְּצַבָּא שְׁלֵנוּ שֶׁהוּא הִכִּי חֲזַק שֵׁישׁ וּמְקוּהָ שֶׁנִּנְצָח.

הַזְמָנָה לְשִׁיחַ

אִיתִי כָּתַב: "חָשׁוּב לִי שְׁעוֹד כִּמָּה שָׁנִים כְּשִׁילְדִים אַחֲרֵים יִרְצוּ לְשִׁמְעַ עַל מָה הָיָה בְּתַקּוּפָה הַזֹּאת, הֵם יוֹכְלוּ לְשִׁמְעַ עַל זֶה מִנְקֻדַּת מִבְּט שֶׁל יֶלֶד כְּמוֹנִי."

✦ הֵאֵם נִקְדַּת הַמִּבְּט שֶׁל יֶלְדִים שׁוֹנָה מִנְקֻדַּת הַמִּבְּט שֶׁל מְבַגְרִים?

✦ הֵאֵם הֵם רוֹאִים דְּבָרִים אַחֲרֵת? אִם כֵּן, בְּאִיזָה אֶפֶן?

✦ לָמָּה לְדַעְתְּכֶם, לִילְדִים יֵשׁ נִקְדַּת מִבְּט שׁוֹנָה מִשְׁל מְבַגְרִים?

ממשיכים לשוחח

איתי מצליח לשים לב לאנשים אחרים וחושב על מה שהם חווים ומרגישים.

✦ תנו דגמא אחת מהספור.

✦ האם קרה גם לכם ששמתם לב לרגשות של משהו אחר

(חבר/בן משפחה/ שכן?)

✦ אם כן, כיצד פעלתם? איך הרגשתם?

הזמנה לכתיבה

דמינו שאתם מבגרים, בגיל של ההורים שלכם.

אתם קוראים מכתב שכתבתם לעצמכם, ובו אתם משתפים במה

שעברתם ומה שהרגשתם בזמן המלחמה.

✦ כתבו מכתב לעצמכם שאותו תקראו בעוד עשרים שנה.

משפחה בזמן מלחמה

אליס, תלמידת כיתה ג, נשר

כלם יודעים שאנחנו משפחה שמאוד אוהבת לטייל. כל יום חפש בבקר אנחנו קמים, אוכלים ארוחת בקר יחד, אמא מכינה פנקיקים ואז אנחנו מתארגנים ויוצאים לטיולים. ביום האחרון של חפשת סכות יצאנו לטייל למבצר נמרוד, זה בגבול לבנון, המשכנו לטייל גם לנחל שניר. זה היה טיול נהדר! ראינו הרבה צמחים מיוחדים וחקרנו את הטבע. חזרנו מאוד שמחים ועיפים.

כשקמתי בבקר שאלתי את אבא "למה אתה מארגן תיק, מה נוסעים לטייל?!" אמא אמרה לי שאבא צריך להיות במלואים, כי יש חילים שצריכים אותו. וככה אבא שלי לבש מדים, לקח ציוד ויצא... ואני בכיתי מאוד. דאגנו... אמא ראתה חדשות במטבח ולי לא נתנו לראות חדשות.

לפעמים בערבים אבא היה מדבר אתי בשיחת וידאו, ספרתי על היום שלי. אבא שלי חובש ביחידה חשובה, יחידה מיוחדת. הוא חובש והוא מציל חיים. אני יודעת את זה כי כתבתי ראיון ואז אבא ספר לי. זה באמת מוזר שכל כך הרבה זמן אבא שלי במלואים.

בבית אני ממש גבורה. אני עוזרת לאמא עם אחי הקטן. הוא בן שנתים ושבעה חודשים. אנחנו הולכים לגני שעשועים, משחקים בבית בשוטרים וגנבים, נוסעים ביחד על קורקינט. בצהרים אני מכינה בעצמי שעורי בית ומסדרת את התיק לבית הספר. אני מרגישה מאוד בוגרת, כי יש לי אחריות גדולה. אבא בקש ממני לעזר לאמא כדי שהוא לא ידאג.

הזמנה לשיח

אלים מספרת על אבא שלה שיצא למלואים.

✦ האם משהו מהמשפחה שלכם היה במלואים? איך הרגשתם?

✦ חשבו על משהו אחד שעזר לכם בתקופה הזו. מהו?

✦ מה פרוש הדבר להיות גבור או גבורה?

✦ למה אלים מרגישה "ממש גבורה"?

✦ האם גם אתם הרגשתם גבורים? מתי?

מה גרם להרגיש גבורים?

אלים מספרת שיש לה אחריות גדולה.

✦ האם גם לכם יש אחריות במשפחה או בכיתה?

איזו הרגשה יש לכם כשאתם אחראים על דבר מה?

אלים מרגישה שהיא יותר בוגרת מאז שהמלחמה התחילה.

✦ האם גם אתם מרגישים שהשתניתם בשנה החולפת?

באיזה אופן?

הזמנה לכתיבה

אם הייתם גבורי-על, אילו תכונות מיחדות הייתם רוצים שיהיו
לכם?

למה בחרתם בתכונות אלו?

הזמנה ליצירה

✦ ציירו ציור של גבור העל שלכם.

✦ אילו כוחות מיחדים יש לו?

נקודות אור של "שבת שחרה"

גאיה, כיתה ה, קיבוץ יפתח

בשבעה באוקטובר החלה המלחמה בין חמאס לעם ישראל, כלנו נקלענו למציאות מפחידה ומסכנת. בכל הפחד והאתגרים מצאתי נקודות אור. העם שלנו יותר מאחד, כלם מנסים לחזק אחד את השני, אנחנו ביחד וזה מה ששומר עלינו.

הימים הללו למדו אותי – לא מובן מאליו מה שיש לי; יש לי בית, יש לי גם שגרה והמשפחה שלי שלמה ובריאה. גליתי שאני יכולה להתמודד גם שקצת קשה, אני יכולה לחיות ולהסתפק במועט, אני לא צריכה הרבה! העקר שכל החטופים יחזרו הביתה במהרה בריאים ושלמים.

קבוץ יפתח נמצא ליד הגבול עם לבנון. בתחלת המלחמה, חברי הקבוץ קבלו הוראה להתפנות למען בטחונם. רבם עברו לבית המלון בקבוץ גנוסר.

הזמנה לשיח

למרות המלחמה והפנוי מביתה, גאיה מצאה נקודות אור במצב.

✦ מהן?

✦ האם אתם יכולים לחשב על נקודות אור נוספות? מהן?

גאיה גלתה שהיא יכולה להתמודד גם כשקצת קשה.

✦ האם גם אתם גליתם שאתם מסגלים להתמודד עם אתגרים

חדשים?

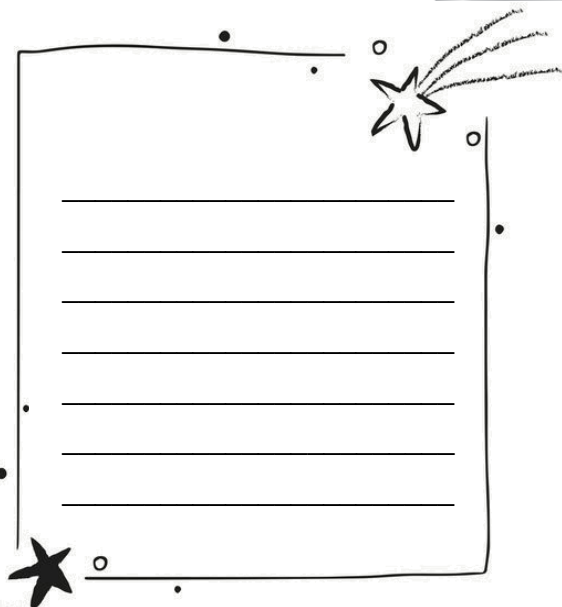
הזמנה לכתיבה

למרות הקשיים גאיה מכירה תודה על מה שיש לה.

הכינו רשימה של 5 עד 10 דברים שעליהם אתם מכירים תודה.

אלה יכולים להיות גם דברים קטנים כמו קנוח שאכלתם או שיר

יפה ששמעתם.

A writing template consisting of a rectangular box with a starburst at the top right and a star at the bottom left. Inside the box are several horizontal lines for writing.